

Matkamuuistoja Orbinskin sukuseuran Viipuri-Pyhäjärvi-Käkisalml -retkeltä

Orbinskin suku palasi edustajiensa välityksellä 1600-luvun juurilleen, kun Pyhäjärvi-tutkija Esko Simosen tutkimusten ja karttojen innostamana tehtiin kesällä 2013 tutustumismatka entisen Viipurin läänin Pyhäjärvelle ja Käkisalmen kaupunkiin. Erittäin mielenkiintoisesta ja onnistuneesta matkasta kertovat seuraavassa sukuseuran puheenjohtaja Kirsti Kalaniemi sekä suvun jäsenet Hilka Ala, Ritva Hytönen, Kaarina Orbinski ja Timo Orbinski.

Kirsti: Perjantaiamu 2. elokuuta valkeni aurinkoisena Mikkelissä, jossa olin ollut kylässä tätini Maija Tarkiaisen (o.s. Kalaniemi) luona. Ilmassa oli jännityksen tuntua, kun nousin Orbinskin sukuseuran matkabussiin, koska en ollut käynyt aiemmin rajantakaisessa Karjalassa.

Hilka: Matka Imatran ja Svetogorskin rajanylityspaikalle sujui lähes aikataulussa, välillä poimittiin kyytiin tulijoita suunnitelman mukaisesti. Venäjän tullissa sitten seisottiin aakkosjärjestyksessä kuin tönkkösuolatut muikut (jos ne ylipäättään seisoisivat), joillakin meistä ensikertalaisina perhosia vatsassa. Tullimies meinasi tulla lasin läpi, kun aakkosjärjestyksessä toinen meni ensimmäisen kanssa samaan aikaan pyhälle tarkastusalueelle. Siitä huolimatta päästiin kaikki läpi. Nuorin ja kaunein meistä oli saanut hymynkin kirpoamaan samaisen nuoren tullimiehen kasvoille.

Timo: Venäjän tullissa valtion virkamiehet huolehtivat omasta työllisyydestään byrokratian keinoin. Rajalle tultiin suomalaisessa bussissa, joka sitten muuttui Venäjän puolella kameliksi. Tiet olivat surkeassa kunnossa muutamaa harvaa tienpätkeä lukuun ottamatta. Tienvarret olivat täynnä kaikenlaista roskaa "ei se haittaa" -tyyliin paiskottuna.

Ritva: Sää suosi ihanasti koko ajan auringolla. Fiilis olisi ollut toinen, jos sateessa olisi kuljettu. Olin niin myönteisesti yllättynyt, että kaikki hoitui niin hyvin eikä pelottavia tilanteita ollut. Kymmenen vuotta sitten kävin pari kertaa Viipurissa ja Koivistolla asti toisella kerralla. Silloin ajattelin, etten tule vähään aikaan.

Kirsti: Suvun jäsenet, matkanjärjestäjät Svetlana ja Asko Hirvonen, olivat suunnitelleet käytännön järjestelyt mielenkiintoisesti ja huolellisesti. Svetlana jaksoi pitää ryhmästämme huolta aurinkoisesti hymyillen koko kolmen vuorokauden ajan. Linja-auton kuljettaja Pekka Malkki, joka hänkin kiertyy sukuumme, taituroi erinomaisesti välillä hyvinkin kapeilla ja kuoppaisilla teillä.

Hilka: Niitä köröteltiin kohti Viipuria. Maisemia katsellessa mielti, minkä näköisiä ne ovat olleet suomalaisten asuttamina. Pysähtyminen Tali-Ihantalan muistomerkillä oli vaikuttava ja herätti monenlaisia ajatuksia.

Kirsti: Oppaanamme oli myös Kalevi Mannerin ystävä, sotahistorian tuntija Osmo Sintonen, joka tuntee sotien muistomerkit erinomaisesti, koska viettää suurimman osan vapaa-ajastaan Karjalassa etsien sotasankareidemme ruumiita ja lentokoneiden jäänteitä. Häntä oli erittäin mielenkiintoista kuunnella. Erityisesti Tali-lhantalalan muistomerkillä tulivat kyyneleet silmiin, olihan isäni Vilho Kalaniemi (ent. Orbinski) ollut viisi vuotta puolustamassa isänmaata. Osmolle parhaat kiitokset erinomaisista opastuksista. Kiitos myös Osmolle ja Kaleville siitä, että olitte käyneet paikan päällä katsastamassa Orbinski-aiheiset matkakohteet ennakkoon.

Timo: Matkan anti oli erinomaisesta opastuksesta johtuen niin valtava, että paikkojen ja ihmisten nimet pakkasivat unohtumaan saman tien. Viipuriin mentäessä kuljettiin isien taistelutantereita pitkin. Tali-lhantalassa maastouduttiin ja käytiin puolustusrintamaa tutkimassa. Vuosien saatossa luonto on haudannut alleen taisteluhaudat ja asemat, mutta jotain niistä oli kuitenkin jäljellä.

Ritva: Tuli rautaisannos sotahistoriaa. Paikannimet olivat tuttuja, mutta paikan päällä nähtynä vasta tajusi, mikä pelko on ollut sotilaillamme taistelutilanteissa. Minulle oli järkytys nähdä, miten paljon naapuri otti maatakin. Isän muistan myös kertoneen, miten miesten oli vaikea mennä vanhan rajan yli, kun käsky kävi.

Timo: Viipurin kookkain muistomerkki, linna, näkyi kauas kertoen omalla tavallaan menneestä suomalaisuudesta. Suurhyökkäyksen ja suomalaisten pakokauhun alkaessa kaupunki lienee jäänyt lähes koskemattomaksi. Varmaan olisi edelleen kaunokainen, kun paikkoja joku viitsisi edes hieman entrata.

Kirsti: Viipurissa ohjelmassa oli parin tunnin kiertoajelu unohtamatta tietenkään lounasta ja illallista.

Ritva: Viipuri on kaunis kaupunki. Kiertoajelulla näki vanhaa ja uutta.

Hilkka: Nähtiin kauniita vanhoja, korjattuja rakennuksia, mutta korjaamatta oli vielä monia.

Ritva: Illallisella Pyöreässä tornissa kruunasivat tanssiesitykset illan hienosti. Tarjoilusta jäi mieleen joka paikan ripeä toiminta, kun tyhjät astiat vietiin heti pois. Keitot olivat erittäin hyviä aina.

Hilkka: Taisivatpa jotkut ryhmämme jäsenistäkin pistää jalalla koreasti.

Timo: Seuraavana aamuna, lauantaina 3. elokuuta, pääsimme sitten siirtymään varsinaiseen asiaan, Orbinskin suvun alkuhistoriaan. Alkoi matka kohti Pyhäjärveä ja Käkisalmea.

Hilkka: Tiestön suhteen oli vaihtelevaa. Silmä tarkkana seurattiin kuoppaisella osuudella kuljettaja-Pekan taiteilua hyvien ajolinjojen löytämiseksi. Eipä tarkkaavaisuus päässyt herpaantumaan, vaikka edellisenä iltana nukkumaanmeno oli venähtänyt myöhäiseksi.

Ritva: Maisemia ja paikkoja katsellessa huomiota kiinnitti erilainen rakennuskulttuuri taloissa. Isot aidat, jotka ennen taloja tonteille tehdään, olivat myös mielenkiintoisia. Samoin hautausmailla pöydät, penkit, vainajien valokuvat ja tekokukat.

Hilkka: Ensimmäisellä pääkohteellamme, Taubilan kartanon paikalla, oli juhlallista kävellä esi-isien jalanjäljillä. Samalla aloitimme suunnittelun perintömaiden palauttamiseksi takaisin suvun jäsenille... Mukaan lähtenyt kourallinen multaa sinetöi vielä varauksen. Projektia jatkoimme vielä toisessa Orbinskien asuttamassa paikassa, Suur-Pyhän hovin luona. Kaunis Pyhäjärvi ympäristöineen teki matkalaisiin suuren vaikutuksen.

Timo: Ensimmäisen Orbinskin työmaalla tutustuimme hänen työnantajansa tiluksiin ja poltetun tilan päärakennuksen portaisiin. Pari pahoin ruostunutta saranaa otettiin matkamuistoksi. Päärakennus on ollut varmasti hieno ”palatsi” ja ihmetellä täytyy, miksi sekin piti polttaa.

Kirsti: Taubilan kartanon kivijalka oli kauniissa maastossa rannan lähistöllä. Lahden toisella puolella sijainneessa Suur-Pyhän hovissa syntyi 1700-1705 välisenä aikana esi-isämme, rajakapteeni Albrecht Johan Orbinski, joka oli veronvuokraaja Albrecht Johan Orbinskin ja Katarina Gyllenspångin poika. Historian havina täytti mielemme.

Kaarina: Päivä Pyhäjärven ihanissa rantamaisemissa ensimmäisten Orbinskien asuinsijoilla oli kerrassaan antoisa ja sykähdyttävä.

Timo: Järven toisella rannalla, jossa Orbinski on pitänyt majaansa, oli alue nyt venäläisten tukevasti asuttama. Ilmeisesti rakennukset olivat kesämökkejä, mutta hyvinhoidettuihin omakotitaloihin verrattavia. Asuinpaikkana todellakin kaunista rehevää seutua.

Kirsti: Lounasta nautimme kauniissa Lomaranta-nimisessä lomakylässä, jonka omistaa suomalainen Antti Musakka vaimonsa Elenan kanssa. Paikka on suomalaisten turistien suosiossa.

Timo: Kertakaikkisen kaunis majatalo.

Ritva: Käkisalmeista tulee aina ensimmäisenä mieleen Veikko Lavin laulu väärästä vitosesta, "Käkisalmen markkinoilla ennen sotia...." Kaupunki oli niin suomalaisen näköinen rakennuksineen, enimmäkseen.

Kirsti: Käkisalmeen saavuimme iltapäivällä ja teimme kaupunkikierroksen kävellen. Kaupungista löytyi myös vastaremontoitu puinen rautatieasema, jonka olivat suomalaiset rakentaneet. Siellä olut maistui hyvälle, ja illallinen vielä paremmalle Leninin aukion varrella olevassa merirosvohenkisessä ravintolassa.

Kirsti: Sunnuntaiaamuna 4. elokuuta meitä odotti iloinen yllätys, kun paikallinen Käkisalmen opas sai bussilla tehdyn kiertoaajelun jälkeen meidät puhutuksi erityisluvalla sisään Venäjän armeijan sanatorioalueelle, joka sijaitsee Käkisalmen keskiaikaisen kaupungin paikalla. Sieltä löysimme esiäitimme, leskikapteenska Agneta Gyllenspångin (o. s. Boisman) ja hänen Gyllenspång-nimisten upseeripoikiensa talojen paikat. Nämä Käkisalmen silloisessa keskustassa asuneet henkilöt olivat siis Pyhäjärvellä Orbinskin hovissa asuneen esiäitimme Katarina Orbinskin (o. s. Gyllenspång) veljiä.

Hilkka: Mielenkiintoista oli nähdä siellä paikkoja, joissa suvun jäseniä on asunut. Tämä oli aivan uusi tieto monille meistä.

Ritva: Kiertoaajelu toi taas kaupunkia hyvin esille ja linnoitushan oli oma lukunsa. Tosi hieno paikka ja siisti. Lappeenrannassa olen käynyt meidän puolella linnoituksilla.

Kaarina: Kun pääsimme esiäidin talon paikalle, ajatus lähti satumaiseen lentoon. Vaikka kaupungissa oli helteisen kuumaa, oli alueella suurten ikaikaisten puitten varjossa miellyttävän lempeä lämpötila. Tunnelma oli ihmettelevä ja odottava. Siirtyminen ajassa 1600-luvun puolelle tuntui merkittävän todelliselta. Saatoin melkein kuvitella, kuinka esivanhempien perheet valmistautuivat illan turnajaisiin jotka pidettäisiin viereisen Korelan linnan muurien suojissa... Matkaa oli vain muutama sata metriä Vuoksen yli ennen johtanutta puista siltaa pitkin. Jokohan noissa tunnelmissa jossain pään uumenissa virisi ajatus sukuvaakunahuivin mallista, jota myöhemmin bussimatalla suunnittelimme?

Kirsti: Ehdimme myös käydä tässä keskiaikaisessa Korelan linnassa.

Timo: Linnan pihalla oli keskiaikainen turnajaisjuhla alkamassa. Ajan puutteen vuoksi jouduimme lähtemään kotia kohti.

Kirsti: Matka jatkui kohti Viipuria. Siellä ohjelmassa oli lounas ja aikaa ostoksille Kauppahallissa, jonka jälkeen bussin nokka suunnattiin kohti Svetogorskin rajanylityspaikkaa.

Timo: Kaunis Karjalamme jäi muistoihin samanlaisena kuin se varmaan on jäänyt sieltä poistumaan joutuneille evakoille.

Kirsti: Matka oli erittäin onnistunut - siitä lämpimät kiitokset vielä kerran edellä mainituille järjestäjille sekä ryhmämme seitsemälletoista muulle sukuseuran jäsenelle, joiden kanssa aika kului mukavasti jutellen ja nähtävyyksistä nauttien!

Ritva: Kiitokset kaikille oppaille: Svetlana, Asko ja Osmo Sintonen. Katriinalle kiitos hienoista laminoiduista alunperin Pyhäjärvi-tutkija Esko Simosen tekemistä kartoista, joita on katseltu jo monta kertaa matkan jälkeen. Jäi mukavat muistot ja Jannekin tykkäsi.

Hilkka: Mukaviksi elämyksiksi jäivät hyvä suunnittelu, mahtavat asiantuntijat sekä hieno porukka, jonka seurassa matka sujui mukavasti.

Ritva: Kirstin kanssa otettiin junassa lasilliset onnistuneelle matkalle.

Kirsti: Ehkäpä teemme jonain kesänä uuden matkan Karjalan kunnalle. Osmolla on jo ideoita, minne menisimme.

Ritva: Kirsti muistuttelikin sukuseuramme 20-vuotisjuhlasta ensi kesänä 2014. Siihen paneudumme ja otamme ideoita vastaan. Joku sukulainen jo toivoi, että Rantasalmen juhlassa näytettäisiin kuvia Puolaan aikaisemmin tehdystä matkasta ja tästä Karjalan retkestä.

Kaarina: Odotan ensi kesän tapaamista!